

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра генетики, селекції і насінництва ім. проф. М. О. Зеленського

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан агробіологічного факультету
Володимир ЗАВГОРОДНІЙ

“ _____ ” _____ 2026 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри генетики, селекції
і насінництва ім. проф. М. О. Зеленського
Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2026 р.
Завідувач кафедри
_____ Олександр МАКАРЧУК

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОПП «Селекція і генетика
сільськогосподарських культур»
_____ Олександр МАКАРЧУК

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Ринок сортів і насіння

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н1 Агронія

Освітня програма «Селекція і генетика сільськогосподарських культур»

Факультет агробіологічний

Розробники: Віталій ЖЕМОЙДА, професор, канд. с.-г. наук

Роман СПРЯЖКА, старший викладач, доктор філософії

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ, посада, науковий ступінь, учене звання)

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни Ринок сортів і насіння

(до 1000 друкованих знаків)

На сьогодні Україна взяла курс на євроінтеграцію, що потребує цілеспрямованої перебудови і розвитку насінницької галузі. З цією метою проводиться робота з удосконалення законодавчої та нормативної бази насінництва, розробляються нові національні стандарти на насіння сільськогосподарських культур, гармонізовані з кращими закордонними аналогами. Підготовлена і впроваджена у насінництво нова методика інспектування сортів посівів кукурудзи, сорго, пшениці, ячменю, вівса та інших культур. Але, щоб насіння відповідало встановленим нормативам якості, потрібно контролювати його виробництво на всіх етапах. Для цього необхідно мати висококваліфіковані кадри аудиторів із сертифікації (агрономів-інспекторів) насіння. Для підготовки і практичної діяльності аудиторів із сертифікації насіння розроблено дану дисципліну.

У зв'язку з цим існує потреба у якісному та швидкому розмноженні врожайного і гетерозисного насіння та його реалізації в ринкових умовах.

Основним завданням дисципліни є: підготовка фахівців до самостійної роботи у сільськогосподарських підприємствах, компаніях і фірмах, які репродукують насіннєвий матеріал, вирощують його, доводять до посівних кондицій, займаються його реалізацією, маркетингом, пакуванням, оформленням відповідних документів, мають свої заводи та лінії по калібруванню, пакуванню і служби по реалізації насіння.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	201 Агрономія	
Освітня програма	Селекція і генетика сільськогосподарських культур	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	20 год.	
Лабораторні заняття	20 год.	
Самостійна робота	80 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни – формування у студентів сучасних і глибоких уявлень та знань з теорії і практики селекційно-насінницької роботи; вивчення законодавчої бази сучасного насінництва в Україні; систем насінництва; майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин; права на виробництво та реалізацію насіння; введення в обіг насіння та державний нагляд та відповідальність у сфері насінництва, що дасть можливість найбільш повно реалізувати і використовувати потенціал окремої культури в реалізації досягнень селекції, збереження в процесі розмноження насіння сортів і гібридів

всіх морфологічних ознак і біологічних властивостей насіння з використанням сучасних методів.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню «Ринок сортів і насіння»: «Інновації та управління проектами в агрономії», «Спеціальна селекція сільськогосподарських культур», «Державна кваліфікаційна експертиза з основами інтелектуальної власності».

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

ЗК 4. Здатність працювати в міжнародному контексті.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 2. Здатність аналізувати та оцінювати сучасні проблеми, перспективи розвитку та науково-технічну політику в сфері агрономії;

СК 9. Здатність моделювати, створювати, оцінювати та впроваджувати нові сорти і гібриди рослин з урахуванням потреб виробництва.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН 7. Розробляти та реалізовувати проекти екологічно безпечних прийомів і технологій виробництва високоякісної продукції рослинництва з урахуванням особливостей агроландшафтів та економічної ефективності;

РН 11. Здійснювати бізнесове проектування та маркетингове оцінювання виконання і впровадження інноваційних розробок;

РН 14. Реалізовувати селекційні стратегії зі створення нових сортів і гібридів та здійснювати оцінку їх генетичного потенціалу.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	ла б	ін д	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р.	
Модуль 1. Формування ринку на основі генетичного та сортового різноманіття														
Тема 1. Система селекційно-насінницької роботи в Україні.	1	12	2	2			8							
Тема 2. Міжнародна конвенція по охороноздатності та поширенню сорту (ВОС-тест).	2	12	2	2			8							
Тема 3. Насінництво – основна галузь	3	12	2	2			8							

сільськогосподарського виробництва.													
Тема 4. Введення в обіг насіння, сертифікація насіння	4	12	2	2			8						
Тема 5. Сорт – як об’єкт інтелектуальної власності	5	12	2	2			8						
Разом за модулем 1		60	10	10			40						
Модуль 2. Сучасні тенденції формування і розвитку ринку сортів													
Тема 1. Міжнародні організації з питань насінництва і насіннезнавства.	6	12	2	2			8						
Тема 2. Сучасні тенденції формування і розвитку ринку сортів.	7	12	2	2			8						
Тема 3. Ринок насіння в Україні	8	12	2	2			8						
Тема 4. Світовий ринок насіння та місце України в ньому.	9	12	2	2			8						
Тема 5. Ефективність виробництва насіння в Україні. Контрафакт насіння.	10	12	2	2			8						
Разом за модулем 2.		60	10	10			40						
Усього годин		120	20	20			80						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Система селекційно-насінницької роботи в Україні.	2
2.	Міжнародна конвенція по охороноздатності та поширенню сорту (ВОС-тест)	2
3.	Насінництво – основна галузь сільськогосподарського виробництва	2
4.	Введення в обіг насіння, сертифікація насіння	2
5.	Сорт – як об’єкт інтелектуальної власності	2
6.	Міжнародні організації з питань насінництва і насіннезнавства	2
7.	Сучасні тенденції формування і розвитку ринку сортів	2
8.	Ринок насіння в Україні	2
9.	Світовий ринок насіння та місце України в ньому	2
10.	Ефективність виробництва насіння в Україні. Контрафакт насіння	2
	Разом	20

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Науково-дослідні заклади та насінницькі компанії, які працюють на ринку України	2
2.	Порядок підготовки документів і проходження ДКЕ	2
3.	Атестаційні вимоги до суб’єктів насінництва та розсадництва	2
4.	Реєстр аудиторів із сертифікації	2

5.	Право на виробництво та реалізацію насіння	2
6.	Система насінництва основних сільськогосподарських культур	2
7.	Методика і техніка проведення польового оцінювання насінницького посіву	2
8.	Сертифікація насіння за посівними якостями	2
9.	Оцінка вартості сорту як об'єкту інтелектуальної власності	2
10.	Встановлення розміру авторської винагороди та плати за використання сорту	2
	Разом	20

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Селекційні науково-інноваційні центри України	8
2.	Коротка історія розвитку та сучасний стан Державної кваліфікаційної експертизи	8
3.	Організаційні основи насінництва	8
4.	Залучення іноземних інвестицій в насінництво України	8
5.	Оцінка ефективності виробництва насіння	8
6.	Стан експортно-імпортних відносин насіння в Україні	8
7.	Пакування та маркування насіння	8
8.	Ґрунтовий та лабораторний сортовий контроль Документування насіння	8
9.	Міжнародні організації з питань насінневого контролю, охорони прав на сорти рослин	8
10.	Шляхи запобігання поширенню та зменшення об'ємів контрафакту насіння	8
	Разом	80

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне опитування;
- захист практичних робіт;
- модульні тести;
- екзамен.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Формування ринку на основі генетичного та сортового різноманіття		

Практична робота 1.	ПРН 7, 11, 14. Оцінювати доцільність та економічну ефективність запровадження сучасних сортів і технологій їх вирощування з урахуванням агроландшафтних умов та потреб ринку насіння.	10
Практична робота 2.		10
Практична робота 3.		10
Практична робота 4.		10
Практична робота 5		10
Самостійна робота 1.	Проводити планування та маркетинговий аналіз інноваційних сортових і насінневих продуктів з метою ефективного виходу на ринок і комерціалізації розробок. Реалізовувати селекційні стратегії, орієнтовані на ринковий попит, та здійснювати експертну оцінку сортів і гібридів за конкурентоспроможністю на ринку.	20
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Сучасні тенденції формування і розвитку ринку сортів		
Практична робота 6.	ПРН 7, 11, 14. Оцінювати доцільність та економічну ефективність запровадження сучасних сортів і технологій їх вирощування з урахуванням агроландшафтних умов та потреб ринку насіння.	10
Практична робота 7.		10
Практична робота 8.		10
Практична робота 9.		10
Практична робота 10.		10
Самостійна робота 2.	Проводити планування та маркетинговий аналіз інноваційних сортових і насінневих продуктів з метою ефективного виходу на ринок і комерціалізації розробок. Реалізовувати селекційні стратегії, орієнтовані на ринковий попит, та здійснювати експертну оцінку сортів і гібридів за конкурентоспроможністю на ринку.	20
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5301>;
- Ринок сортів і насіння: навчальний посібник / О. В. Захарчук, В. Л. Жемойда, Р. О. Спряжка, О. С. Макарчук. – Київ: НУБіП України, 2024. – 274 с.
- Гаврилюк М. М., Соколов В. М., Жемойда В. Л. Практичне насінництво та насіннезнавство сільськогосподарських культур: навч. посібник. Вінниця. 2019. 270 с.
- Жемойда В. Л., Спряжка Р. О., Дмитренко Ю. М., Макарчук О. С., Зінченко О. А., Ковалишина Г. М., Асланян А. Г. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт та самостійної роботи студентів ОС "Бакалавр" ОП "Агрономія" з дисципліни «Селекція і насінництво польових культур» (розділи «Насінництво – основна ланка у підвищенні врожайності культур»). Київ: НУБіП України, 2025, 106 с.
- Макарчук О. С., Дмитренко Ю. М., Ковалишина Г. М., Жемойда В. Л., Ткачик С. О., Спряжка Р. О. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт та самостійної роботи з дисципліни «Селекція і насінництво польових культур» (розділи «Селекція рослин» і «Сортознавство») для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальностей 201 «Агрономія», 202 «Захист і карантин рослин». Київ: НУБіП, 2021, 96 с.

-

10. Рекомендовані джерела інформації

1. *Посібник для аудиторів із сертифікації насіння: навч. посіб.; вид.друге, доопр. і допов.; відпов. за випуск чл.-кор. НААН М. Я. Кирпа. Київ: Аграрна наука, 2023. 368 с.*
2. *Захарчук О. В. Економіка насінництва: монографія / – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 273 с.*
3. *Захарчук О. В., Вишневецька О. В., Навроцький Я. Ф., Завальнюк О. І. Інноваційно-інвестиційний розвиток ринків технічних засобів, насіння та технологій у рослинництві: Монографія / за ред. О. В. Захарчука. Київ : ННЦ Інститут аграрної економіки, 2022. 273 с.*
4. *О. В. Захарчук, Ю. О. Лупенко, С. І. Мельник та ін. Методичні рекомендації з оцінки вартості насіння і садивного матеріалу як об'єкта інтелектуальної власності / за ред. О. В. Захарчука. Київ : ННЦ ІАЕ, 2022. 109 с.*
5. *Формування національних сортових ресурсів (1923-2023). Історичні нариси / Упоряд.: Н. В. Лецук, Л. М. Присяжнюк, С. М. Гринів, Т. М. Марченко, Н. В. Павлюк, І. В. Коховська, А. І. Сидорчук; за заг. Ред. С. І. Мельника. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 260 с.*
6. *Закон України «Про насіння та садивний матеріал». Редакція від 16.05.2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15#Text>*
7. *Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні. <https://sops.gov.ua/derzavnij-reestr>*
8. *Державний реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва. <https://sops.gov.ua/derzavnij-reestr>*

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра генетики, селекції і насінництва ім. проф. М. О. Зеленського

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет агробіологічний
(назва)
“ ____ ” _____ 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Ринок сортів і насіння

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н1 Агрономія

Освітня програма «Селекція і генетика сільськогосподарських культур»

Факультет агробіологічний

Розробники: Віталій ЖЕМОЙДА, професор, канд. с.-г. наук

Роман СПРЯЖКА, старший викладач, доктор філософії

(Ім'я ПРИЗВИЩЕ, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2026 р.